

МЕДІАЦІЯ ЯК СУЧАСНА НАВЧАЛЬНА СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ІНШОМОВНОЇ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Світлана Печенізька,

кандидат філологічних наук, доцент,
провідний науковий співробітник відділу навчання іноземних мов
Інституту педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна

 lane7sun@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0002-9342-1853>

У статті аналізується феномен медіації як новітньої для України навчальної стратегії формування іншомовної соціокультурної компетентності в учнів закладів загальної середньої освіти. Цей перспективний стратегічний освітній напрям вимагає всебічного ґрунтовного розгляду, оскільки потреба у розвитку медіативних вмінь глибокого розуміння міжкультурних особливостей у різних мовах є наразі нагальною для наших громадян за умов воєнного часу: багато українських сімей змушені виїжджати через російську агресію за кордон для навчання, роботи й проживання, де перед ними постають виклики міжкультурної комунікації й інтеграції. Діалог культур і цивілізацій обумовлює необхідність формування умінь медіативної діяльності як учнів, студентів, так і вчителів іноземних мов в Україні, визначаючи тим самим потребу створення відповідної системи вправ і завдань у сучасних підручниках іноземних мов задля досягнення цієї мети.

Про необхідність перегляду попередніх підходів до навчання іноземних мов у освітніх закладах свідчать і отримані дані Всеукраїнського соціологічного дослідження КМІС упродовж грудня 2022 – січня 2023 року на запит Міністерства цифрової трансформації України щодо оцінки рівня володіння іноземними мовами серед дорослого населення України, і проведене відділом навчання іноземних мов Інституту педагогіки НАПН України анонімне онлайн-анкетування вчителів ЗЗСО різних регіонів України у лютому – березні 2024 р., окремі дані з яких тут наводяться для окреслення перспектив подальших практичних досліджень.

Ключові слова: медіація; учитель-медіатор; міжкультурна комунікація; інтеграція; формування іншомовної соціокультурної компетентності учнів ЗЗСО

Постановка проблеми. У сучасному полікультурному і цифровізованому світі, який завдяки новітнім технологіям відкриває безмежні горизонти для спілкування та вирішення різноманітних завдань як в особистій, так і в бізнес-сферах у будь-якій точці планети чи то оффлайн, чи онлайн, мови стають не тільки бажаним, а необхідним засобом в діалозі культур і цивілізацій. Якщо на початку XXI ст. для освіченої людини в цілому було достатнім володіння професією та знання хоча б однієї іноземної мови на вибір, зараз на ринку праці в Україні та світі все більш затребуваними стають мультифункціонали – спеціалісти, які комбінують в собі кілька професій, поєднуючи корисні для багатопрофільної роботи *hard* та *soft skills* (основні та допоміжні навички) різних спеціалізацій. Так само зростає попит на білінгвів або полілінгвів – людей, які вільно розмовляють двома-трьома і більше мовами, а англійська як всесвітньо визнана мова міжнародного спілкування вже давно перетворилася на *must have* у більшості країн світу, оскільки є універсальним інструментом, який об'єднує різні національності у пошуку спільної мови для розв'язування поставлених завдань. Тому цілком виправданою є стратегія обрання англійської мови як пріоритетної у сфері освіти України на державному рівні, що відображається в програмах для 1–12 класів НУШ у закладах загальної середньої освіти, у змістовому наповненні навчальних програм закладів вищої освіти України – з обов'язковими випускними та вступними іспитами з англійської мови на різних етапах навчання. Також обговорюється новий законопроект щодо надання англійській мові в Україні статусу другої державної мови ділового спілкування, що зобов'язуватиме керівників різних рівнів до вільного володіння цією мовою з метою ефективного ведення міжнародних перемовин. І хоча є ті, хто сподіваються перекласти всю відповідальність за свій рівень комунікації англійською на цифрові засоби навчання або на професійних перекладачів-посередників, на наш погляд, такий підхід не здатен розв'язати проблему в цілому. Не варто повністю покладатися на технічний переклад чинних онлайн-перекладачів, оскільки вони не завжди можуть вловлювати особливості контекстного перекладу, а люди-перекладачі також можуть бути не зовсім досконалими через людський фактор, тож краще розраховувати на себе і опанувати самостійно іноземні мови і культури, аби випадково не потрапляти у незручні ситуації через незнання або недостатнє розуміння певної специфіки іншомовного соціокультурного контексту.

Ці та інші чинники зумовлюють все більш зростаючий інтерес українців до вивчення іноземних мов, а разом з тим занепокоєння наших громадян через незрозумілу більшості навчальну стратегію задля пришвидшення досягнення цієї мети. Згідно з Всеукраїнським соціологічним дослідженням КМІС, проведеним методом онлайн-інтерв'ю серед 2001 жителів України віком від 18 років та старших упродовж грудня 2022 – січня 2023 року на запит Міністерства цифрової трансформації України щодо оцінки рівня володіння іноземними мовами серед дорослого населення України (зокрема англійською, польською, турецькою, угорською, іспанською, французькою, німецькою), а також вивчення стимулів та бар'єрів у вивченні іноземних мов, отримані дані виявилися досить контроверсійними. Так, за цим опитуванням: «Більшість українців, а саме 68% мають певні знання принаймні однієї іноземної мови, хоча часто ці

знання не є глибокими; зокрема 51% українців зазначили, що мають деякі знання англійської мови, але детальніший аналіз показує, що тільки 23% можуть читати, писати і спілкуватися цією мовою на побутовому і навіть на професійному рівнях. Взагалі не володіють іноземними мовами на будь-якому рівні майже третина дорослих жителів України – 31.8%. Слід зауважити, що в цьому контексті не враховувалась російська мова, лише англійська, польська, турецька, угорська, іспанська, французька та німецька мови» (Яшник, 2023). Як показали результати самооцінювання рівня володіння іноземною мовою, середній інтегральний показник за чотирима класичними мовленнєвими уміннями (комунікація, аудіювання, письмо і читання) складає серед опитаних близько 3 з 10 можливих балів (Яшник, 2023).

Усе зазначене вище викликає потребу перегляду деяких попередніх підходів до навчання іноземних мов в освітніх закладах з точки зору тактики і стратегії досягнення більшої результативності з підвищення рівня сформованості іншомовної компетентності в учнів і студентів для застосування у реальному житті: у мультилінгвальному та полікультурному світовому середовищі. Саме тому зараз усе більшої популярності у закладах загальної середньої та вищої освіти України набуває феномен медіації як навчальної стратегії не тільки володіння іноземною мовою, а й глибокого розуміння іншомовної культури (у процесі як вербального, так і невербального спілкування з іноземцями), що здатне максимально полегшити мовну адаптацію, міжкультурну соціалізацію й інтеграцію в іншомовне середовище за потреби, обумовлюючи тим самим актуальність дослідження цієї проблеми, особливо зараз, у воєнний час, коли через вимушену еміграцію наших громадян такий запит суттєво зростає.

Мета статті – дослідити феномен медіації як сучасної навчальної стратегії формування в учнів закладів загальної середньої освіти України іншомовної соціокультурної компетентності та визначити відповідні вектори зміни функцій учителя іноземних мов.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначена методична проблема є відносно новою: зарубіжні науковці почали її обговорювати у 1980–1990х роках. Досліджувалося явище медіації та особливості здійснення медіативної діяльності (Байрам М.), зокрема її психологічні аспекти (Віаджіо С.), було визначено компоненти змісту медіації (Зарате Ж.), а також роль та функції міжкультурного медіатора (Зарате Ж., Тафт Р.) (Волік, 2016; Taft, 1981). Серед вітчизняних науковців проблему медіації у процесі навчання іноземних мов досліджували: Волік В. (Волік, 2016) (письмові форми медіації для підготовки студентів-фахівців: запропоновано систему медіативних стратегій), Пасічник О. (Пасічник, 2019; Редько, Пасічник, 2023) (медіація як особливий вид комунікативної навчальної діяльності, діяльність медіатора), Швороб Л. (Швороб, 2023) (міжкультурний підхід у навчанні іноземних мов та роль вчителя-медіатора). Згідно з Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання «Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment» (2020) від Council of Europe, поняття «медіація» розглядається як «процес проникнення в мову ('*linguaging*') через фасилітацію розуміння та комунікації» (Council of Europe, 2020. с. 35). Існують різні трактування поняття «медіації», утім, як нами досліджено, основним концептом визначення цієї проблеми є саме процес гли-

бокого занурення у мову і культуру задля розуміння і правильного тлумачення її явних і прихованих смислів на основі вербальної і невербальної взаємодії (інтонування, мова тіла, міміка, жести), а також поведінкових особливостей відповідно до контексту спілкування з урахуванням соціокультурного підґрунтя – це визначення і візьемо за основу термінологічного позиціонування феномену «медіація», який може слугувати сучасною навчальною стратегією на зміну попереднім методам навчання іноземних мов з метою досягнення більшої результативності в розвитку іншомовної комунікативної компетентності та міжкультурної соціалізації учнів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Іншомовна комунікативна компетентність передбачає, окрім мовної та мовленнєвої, соціокультурну компоненту, яка передбачає ознайомлення «тих, хто навчається, з національно-культурною специфікою мовленнєвої поведінки і здатністю користуватися елементами соціокультурного контексту, релевантними для породження і сприйняття мовлення з точки зору носіїв мови. Ці елементи – звичаї, правила, норми, соціальні умовності, ритуали, соціальні стереотипи, крайнознавчі знання та ін.» (Власенко, Божок, 2024). Отже, оволодіння іншомовною соціокультурною компетентністю передбачає засвоєння необхідного за державною програмою мінімуму соціокультурних знань, а також системи навичок і вмінь узгоджувати свою поведінку у відповідності до комунікативних завдань, враховуючи можливі розбіжності трактування окремих значень у різних культурах. Насамперед, це відображається в особливостях перекладу, у вербальному та невербальному спілкуванні, а також у розумінні поведінкових функцій. Наприклад, на запитання «How are you?» англійці не чекають розгорнутої детальної відповіді – це скоріш ввічлива форма вітання, стандартний обмін люб'язностями за етикетом, що зазвичай зводиться до нейтрального: у всіх все «ОК», а «Nice to meet you!» використовується тільки один раз у процесі знайомства, а не кожного разу під час зустрічі (як могло б здатися завдяки дослівному перекладу). Є формальні і неформальні варіанти спілкування, відповідні конкретній ситуації, які мають вживатися доречно, щоб нікого випадково не образити: наприклад, «Hi!» / «What's Up!» можна використовувати в спілкуванні з друзями, втім на офіційних заходах та для ввічливого спілкування – шанобливо буде розпочати розмову з нейтрального вітання «Hello!», так само як і популярні скорочені форми «wanna», «gonna», «gotta» краще вживати тільки у розмовному стилі або скорочення на кшталт «4U» замість «for you» – тільки у неформальному писемному спілкуванні. «Break a leg!» зовсім не означає «Зламай ногу!» (як в буквальному перекладі) – це побажання вдало скласти іспити, а «gaining cats and dogs» насправді перекладається як злива, а не про котів/собак, як може здатися з дослівного перекладу, так само як і запрошення від іноземця на «birds and bees» зовсім не означає «пташок і бджілок»...

Таких невідповідностей між буквальним перекладом та реальним значенням, яке вкладають носії мови, досить немало через нюансові відтінки значень слів в англійській мові залежно від контексту, тому так важливо перевіряти технічний переклад онлайн-перекладачів, які можуть не завжди доцільно вловлювати контекстне значення, на відміну від реальних фахівців мови – медіаторів (перекладачів, учителів, філологів), здатних, керуючись своїм соціолінгвістичним досвідом, а не тільки набутою

лексико-граматичною базою іноземної мови, зчитувати й адекватно ретранслювати всім учасникам процесу міжкультурної комунікації сутність закладеної в іншомовному повідомленні ідеї, щоб не виникало викривлених трактувань у сприйнятті змісту чи форми. Мова є віддзеркаленням через особистість індивіда культурного коду нації, традицій, особливостей способу мислення, світосприйняття й самовираження через комунікацію, канал для обміну думками, почуттями, емоціями та подекуди передача прихованих сенсів. Ці смисли можуть вступати у протиріччя зі словами як оболонками, що мають виражати зміст ідеї, утім, на жаль, на практиці реального спілкування можуть навпаки заплутувати через суб'єктивізм сприйняття, трансляції або ретрансляції повідомлення комунікаторами. Саме тому необхідні медіативні вміння розтлумачення соціокультурних контекстуальних нюансів для досягнення найкращих результатів під час міжкультурної взаємодії – і ці навички варто напрацьовувати з учнями на всіх освітніх ланках, застосовуючи принцип медіації у процесі навчання іноземних мов.

Під час вивчення англійської мови, окрім вище зазначених розбіжностей у трактуванні і вживанні певної лексики, медіаторам також важливо пояснювати учням у межах набутого ними навчального досвіду і вимог навчальних програм різницю між офіційно визнаними варіантами англійської мови: класичним British English і дещо спрощеною версією American English. Наприклад, в американському та британському варіантах англійської мови відрізняються написання деяких слів (color/colour, center/centre), можуть використовуватися зовсім різні слова на позначення того ж самого (метро – амер. subway / брит. underground), або одне й те саме слово на позначення різних сенсів (dinner – обід у британців, втім вечеря у американців), вимова слів кардинально відрізняється (американці завжди вимовляють -г наприкінці слова як гортанну -р, британці – взагалі не вимовляють прикінцеву -г), по-різному використовуються написання дат та нумерація поверхів у будівлях (у американців схоже за українською логікою, а у британців перший поверх – це «ground floor» («земляний поверх»), тому «first floor» – це вже не перший, хоча саме так перекладається дослівно, а фактично другий, відповідно вся нумерація змінюється) та ін. Зате в усіх варіантах англійської мови «I» (я) завжди пишеться з великої літери, де б не розташовувалося у реченні, що хоча й демонструє акцентне Супер-Его англійців, певний властивий національній самоідентифікації егоцентризм, втім шанобливе ставлення до власного «Я» відбивається так само і на поважному й толерантному ставленні англійців за етикетом до інших «Я», що зчитується насамперед в разі поєднання з кимось у реченні: «you and I» («ми з тобою/вами»/«ви/ти і я»), коли «Я» хоч і з великої літери, втім шанобливо ставиться у реченні на друге місце, пропускаючи вперед іншу особу чи осіб. Про національну культуру шанобливого спілкування також свідчить часте використання ввічливих слів і виразів у фразах повсякденного вжитку на кшталт: «please», «excuse me», «sorry», «thank you», «no problem», «you are welcome», національна звичка завжди посміхатися, бути толерантними до інших, майже відсутність лайливих або грубих слів тощо. Однак «you» не розрізняється на «ти» або шанобливе «Ви», що з одного боку значно спрощує комунікацію, втім з іншого – додає плутанини, оскільки «you» переклада-

ється і як «Ви/ти» в однині, і як «ви» у множині залежно від контексту. Пропоновані зразки спілкування досить широко можуть використовуватися в мовленнєвій практиці медіатора. І це лише окремі лінгвістичні особливості, які мають враховувати комуніканти. А ще існує і невербальна мова спілкування (мова тіла, міміки, інтонації, жестів), яка, за науковими даними, передає 60–80% всієї інформації реципієнту, у той час як слова – лише 20–40%! (Спілкування, 2011). Так, звичні для однієї нації жести можуть бути сприйняті зовсім інакше представниками інших культур: наприклад, кивок головою на позначення «так», а рух нею в сторони задія «ні» зазвичай зчитується однаково більшістю країн світу, втім є країни, у яких ці жести використовуються на позначення протилежних значень, наприклад: «у Болгарії щоб сказати “так”, потрібно робити рух головою в сторони, а щоб відповісти “ні” – робити кивок уперед» тощо (Довідник мандрівника, 2017).

Спілкуючись з представниками іншої культури, також важливо брати до уваги поведінкові особливості, оскільки традиції в різних країнах світу можуть значно відрізнятися, починаючи вже з привітань: раніше рукоштовання було популярним серед чоловіків, утім з поширенням тренду гендерної рівності в європейських країнах так стали вітатися/прощатися і з жінками. «У Мексиці на знак привітання Вас можуть схопити за великий палець руки; у сніжній Лапландії, зустрівшись, труться носиками; у країнах Азії вітаються прикладанням долоні; у мусульманських країнах є традиція серед чоловіків охоплювати один одного за талію; у Франції можливі поцілунки в щічку, навіть якщо Ви не знайомі» (Довідник мандрівника, 2017). Хоча англійці могли б сприйняти доторкання, тим паче поцілунки, або наближення до себе на надто коротку відстань як порушення особистих кордонів – і навіть подати в суд за сексуальне домагання, тому в них не можна чужих дітей гладити по голівці, як звикли українські вчителі проявляти свою емпатію й підтримку учням. У різних націй є свої правила поведінки, формальні й неформальні, так само як і перелік тем, дозволених чи заборонених за етикетом, тож перш ніж спілкуватися з іноземцем, варто дізнатися особливості традицій і менталітету іншої країни, щоб випадково нікого не образити через незнання певних культурних особливостей чи то словом, чи жестом, або некоректною поведінкою.

Та чи достатньо висвітлюються соціокультурні особливості у шкільних підручниках, які ознайомлюють з іноземною культурою через мову? Чи готують ці засоби до справжніх, не відірваних від життя, реалій іншої країни, аби наші співвітчизники свідомо розуміли всі можливі виклики й ризики, пов'язані з проживанням, навчанням або роботою за кордоном? Проаналізуємо зміст окремих підручників на предмет медіативних видів діяльності у наступних дослідженнях. А чи володіють вітчизняні вчителі іноземних мов лінгвокраїнознавчим матеріалом настільки, аби навчити цього інших? Чи знають метод медіації, чи користуються ним у своїй навчальній практиці? Нами було проведено певне дослідження з цього приводу.

Так, згідно з отриманими відділом навчання іноземних мов Інституту педагогіки НАПН України даними під час анонімного онлайн-анкетування 535 учителів ЗЗСО різних регіонів України у лютому–березні 2024 року (Онлайн-анкетування, 2024):

- майже 85% опитаних учителів навчають англійської мови;

▪ 61,8% учителів оцінюють готовність учнів 7–9-х класів гімназій до участі в міжкультурному діалозі в реальних умовах як недостатню, що є особливо критичним у розрізі соціальних потреб майбутніх випускників, які через певний час увільнуться в багатомовне і полікультурне світове середовище;

▪ 63,1% учителів вважають, що не все у підручниках 7–9-х класів відповідає інтересам і рівню знань учнів, тому 56,3% респондентів доводиться самостійно добирати деякі матеріали, вправи чи завдання (40,3% – деколи) і проходити тернистий шлях своїх «проб і помилок»;

▪ 46,2% опитаних учителів відповіли, що їм знайомий термін медіація як вид іншомовної комунікативної діяльності та технологія його формування, втім 41,7% визнали, що їм потрібно мати більше інформації.

Отже, очевидними є певні проблеми, з якими стикаються і вчителі іноземних мов, і учні, особливо через вплив воєнного часу, який в умовах змішаного навчання вносить свої корективи в навчальний процес і призводить до серйозних освітніх втрат учнів, що спричиняє методичні виклики і для вчителів.

Усі зазначені питання вимагають подальшої всебічної і ґрунтовної науково-методологічної роботи як з учнями, так і з вчителями, і потребують практичних досліджень сучасних підручників іноземних мов, у тому числі й на предмет наявності системи медіативних вправ. Під терміном медіативні вправи маємо на увазі завдання лінгвокраїнознавчого характеру, які мають бути достатньо відображені у підручнику для тренування потрібних мовних та інтерпретаційних навичок, зі змістовим наповненням соціокультурного спрямування відповідно до державної навчальної програми з іноземних мов, з урахуванням вікових, індивідуальних особливостей та інтересів учнів, з диференціацією завдань за різними рівнями знань і навчальних можливостей. Медіативні вправи повинні мати чітку й зрозумілу учням і вчителям логіку, а також певну структуру і систему, які б допомагали реалізовувати на практиці навчальну мету розвитку необхідних для опанування іноземної мови мовленнєвих умінь, як рецептивних (читання, аудіювання), так і продуктивних (говоріння, письмо), беручи за основу вивчення не тільки іноземної мови, а й культури. Варто добирати відповідні інтерактивні методи і форми роботи, які могли б максимально полегшити учням формування іншомовної соціокультурної компетентності у процесі виконання різних контекстуальних завдань з розумінням вище обговорюваних міжкультурних нюансів та варіантів адекватного реагування відповідно до контексту та комунікативних задач. Такий аналіз сучасних підручників іноземних мов з точки зору закладених в них можливостей для реалізації принципу медіації як новітньої навчальної стратегії успішного формування іншомовної соціокультурної компетентності учнів ЗЗСО або розробку власних пропозицій системи медіативних вправ плануємо у подальших дослідженнях відділу.

Отже, як стає зрозумілим за результатами проведеного аналізу ситуації щодо рівня володіння іноземними мовами, зокрема англійською, у нашій країні, пошук нових шляхів розв'язання цієї проблеми є перспективним і затребуваним – саме тому термін «медіація» починає набувати все більшої популярності в Україні як новий вектор розвитку освітньої іншомовної сфери і сучасна навчальна стратегія. Під «медіацією» як

стратегією розуміємо спосіб формування іншомовної соціокультурної компетентності учнів ЗЗСО на уроках іноземної мови протягом усього періоду шкільного навчання, який полягає у лінгвокраїнознавчому підході до освітнього процесу з навчанням учнів глибокого усвідомленого проникнення в різні пласти іноземної мови та культури (як поверхневі, так і глибинні – на прикладі тих, про які йшлося в нашому дослідженні) для адекватного розуміння і ретрансляції контекстуальних нюансів вербального чи невербального спілкування всім учасникам процесу міжкультурної комунікації.

Так, відповідно до стратегічних тенденцій у сфері освіти України, сучасний учитель іноземної мови має бути не тільки фасилітатором – наставником, який полегшує учням навчальний процес, допомагаючи опанувати формальний аспект іншомовного спілкування, але й медіатором – соціокультурним перекладачем, посередником-розтлумовувачем, здатним також пояснити і неформальні, приховані подекуди за словами чи поведінкою, змістові нюанси в інтерпретації носіїв мови. Утім, аби адекватно орієнтуватися в контекстному розумінні іншомовного повідомлення, потрібно самому бути висококласним фахівцем, щоб вміти навчити цього інших. Функціональна роль вчителя в процесі навчання учнів умінь медіації є домінантною, тож відповідно поступово має трансформуватися від фасилітатора до медіатора або поєднати в собі обидві ці функції, спрямовуючи фокус на розвиток в учнів стратегічних умінь медіативної діяльності – «застосовувати компоненти соціолінгвістичної компетентності для досягнення взаєморозуміння під час усного та письмового спілкування» (Волік, 2016, с. 2–3). Такий підхід становить певні методологічні виклики, оскільки вчителів потрібно продумати, як ефективно використовувати наявні ресурси задля досягнення навчальної мети медіації – це обумовлює необхідність перегляду чинних форм, методів роботи та добору відповідних за змістовим спрямуванням навчально-методичних матеріалів, що, своєю чергою, спонукає науковців допомагати у пошуку можливих шляхів досягнення спільних цілей. Усі ми зацікавлені у підвищенні показників рівня володіння іноземними мовами наших учнів, а отже плануємо досліджувати теоретичні й практичні аспекти втілення напряму медіації у сфері освіти України та світовий досвід, що, зокрема, може виражатися в аналізі системи медіативних вправ підручників або розробленні власних пропозицій для практичної реалізації медіативної діяльності у школах.

Отже, як результат нашого дослідження, можна констатувати, що медіатором може бути або сама людина, якщо достатньо володіє як мовними, мовленнєвими, так і соціокультурними вміннями вербального і невербального спілкування з представниками іншої мови та культури, або функцію медіатора може виконувати спеціально запрошений посередник для роз'яснювальної участі в іншомовній комунікації. Утім починати доцільно завжди з себе, тому так важливо спочатку розвинути в собі функції самомедіатора, щоб знаходити порозуміння з представниками інших культур, не покладаючись на посередників, і навчити медіації (як глибокому розумінню іноземної мови і культури, так і володінню вмінням використовувати ці знання у практичній діяльності) своїх учнів, щоб вони також могли за потреби бути медіаторами й досягати максимальних результатів у спілкуванні з іноземцями відповідно до наявного комунікативного середовища.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У пропонованій статті проаналізовано дидактико-методичні засади сутності медіації як феномену, який видається нам перспективною сучасною навчальною стратегією – методологічним лінгвокраїнознавчим підходом до навчання іноземних мов, що може виявитися більш здатним досягти кращих результатів з формування в учнів ЗЗСО іншомовної соціокультурної компетентності, ніж продемонстрували попередні методи навчання і викладання іноземних мов за результатами проведених нещодавно досліджень. Тож необхідно сфокусуватися на пошуку альтернативних засобів упоратися з поставленими задачами міжкультурної комунікації, що є критичним за умови полілогу різних країн і культур, особливо в наш час, який пришвидшує міжкультурну взаємодію, роблячи її вимушеною для більшої кількості наших громадян, ніж у мирні часи.

Так, сучасні підходи до формування і розвитку іншомовної комунікативної компетентності в учнів ЗЗСО відповідно до ідей, висловлених нами, повинні зумовити перегляд навчальних технологій, вимагаючи нових рішень і освітніх експериментів у методиці навчання іноземних мов з акцентом на соціокультурному аспекті вивчення чужої мови та культури. І феномен медіації гідний, на нашу думку, більшої уваги, ніж йому раніше приділялося у вітчизняній педагогіці, оскільки може виявитися перспективним стратегічним напрямом у сфері іншомовної освіти України. Це окреслює перспективи подальших практичних досліджень зазначених проблем. Існує потреба проаналізувати зміст сучасних підручників на предмет виявлення відповідної системи медіативних вправ і завдань та перевірити готовність вітчизняних вчителів до зміни своєї ролі від фасилітатора до медіатора – це спричиняє необхідність формування стратегічних умінь медіативної діяльності як учнів, студентів, так і вчителів іноземних мов в Україні, що й стане предметом наших наступних досліджень.

Використані джерела:

- Власенко, Л. В., Божок, Н. О. (2024). Соціокультурна компетенція при вивченні іноземної мови. Київ: Національний університет харчових технологій. <https://www.pdau.edu.ua/np/pdf4/6.pdf>
- Волік, В. В. (2016) Медіація та її місце у процесі навчання іноземної мови. *Парадигма пізнання: Гуманітарні питання*, 7 (18), 14.
- Довідник мандрівника. (2017). Жести різних країн світу. <https://andreolli.com.ua/dovidnyk-mandrivnyka/zhesty-riznyh-krayin-svitu.html>
- Відділ навчання іноземних мов Інституту педагогіки НАПН України. (2024). Онлайн-анкетування 535 учителів ЗЗСО різних регіонів України. <https://mail.google.com/mail/u/0/?tab=gm&ogbl#search/igorgoroshkin%40gmail.com?projector=1>
- Пасічник, О. (2019) Міжкультурна медіація – переосмислення місця і ролі рідної мови у навчанні іноземних мов. *Проблеми сучасного підручника*, 22, 213–223.
- Редько, В. Г., Пасічник, О. С. (2023) Медіація як вид навчальної діяльності у процесі формування в учнів досвіду іншомовної комунікативної взаємодії. *Навчання іноземних мов у гімназії: Збірник методичних матеріалів для вчителів іноземних мов*. Тернопіль: Лібра Terra, 48–54.
- Спілкування як особливий вид діяльності. Невербальне спілкування. (2011). <https://osvita.ua/vnz/reports/management/14868/>

- Швороб, Л. П. (2023). Міжкультурний підхід у навчанні іноземних мов та формування культурних медіаторів. Острого: Національний університет «Острозька академія».
- Яшник, М. (2023) Рівень володіння англійською та іншими іноземними мовами в Україні: результати кількісного соціологічного дослідження, проведеного у грудні 2022 – січні 2023. <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1210&page=1>
- Cook, Guy. (2010) *Translaton in Language Teaching: an Argument for Reassessment*. Oxford: Oxford University Press.
- Council of Europe (2020). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment – Companion volume*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- Gomes Ferreira, S.M. (1999) *Following the Paths of Translation in Language Teaching: From Disregard in the Past Decades to Revival Towards the 21st Century*. *Cadernos de Tradução*, 1(4), 355–371.
- Taft, R. (1981). *The Role and Personality of the Mediator. The Mediating Person: Bridges Between Cultures*. Cambridge, MA: Schenkman, 53–88.

References:

- Cook, Guy. (2010) *Translaton in Language Teaching: an Argument for Reassessment*. Oxford: Oxford University Press. (in English).
- Council of Europe (2020). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment – Companion volume*. Strasbourg: Council of Europe Publishing. (in English).
- Dovidnyk mandrivnyka. (2017). *Zhesty riznykh krain svitu*. <https://andreolli.com.ua/dovidnyk-mandrivnyka/zhesty-riznyh-krayin-svitu.html> (in Ukrainian).
- Gomes Ferreira, S.M. (1999) *Following the Paths of Translation in Language Teaching: From Disregard in the Past Decades to Revival Towards the 21st Century*. *Cadernos de Tradução*, 1 (4), 355–371. (in English).
- Viddil navchannia inozemnykh mov Instytutu pedahohiky NAPN Ukrainy. (2024). *Onlain-anketuvannia 535 uchyteliv ZZSO riznykh rehioniv Ukrainy*. <https://mail.google.com/mail/u/0/?tab=rm&ogbl#search/iggoroshkin%40gmail.com?projector=1> (in Ukrainian).
- Pasichnyk, O. (2019) *Mizhkulturna mediatsiia – pereosmyslennia mistsia i roli ridnoi movy u navchanni inozemnykh mov. Problemy suchasnoho pidruchnyka*, 22, 213–223. (in Ukrainian).
- Redko, V. H., Pasichnyk, O. S. (2023) *Mediatsiia yak vyd navchalnoi diialnosti u protsesi formuvannia v uchniv dosvidu inshomovnoi komunikatyvnoi vzaiemodii. Navchannia inozemnykh mov u himnazii: Zbirnyk metodychnykh materialiv dlia vchyteliv inozemnykh mov*. Ternopil: Libra Terra, 48–54. (in Ukrainian).
- Shvorob, L. P. (2023). *Mizhkulturnyi pidkhdid u navchanni inozemnykh mov ta formuvannia kulturnykh mediatoriv*. Ostroh: Natsionalnyi universytet «Ostrozka akademiia». (in Ukrainian).
- Spilkuvannia yak osoblyvyi vyd diialnosti. *Neverbalne spilkuvannia*. (2011). <https://osvita.ua/vnz/reports/management/14868/> (in Ukrainian).
- Taft R. (1981). *The Role and Personality of the Mediator. The Mediating Person: Bridges Between Cultures*. Cambridge, MA: Schenkman, 53–88. (in English).
- Vlasenko, L. V., Bozhok, N. O. (2024). *Sotsiokulturna kompetentsiia pry vyvchenni inozemnoi movy*. Kyiv: Natsionalnyi universytet kharchovykh tekhnolohii. <https://www.pdau.edu.ua/np/pdf4/6.pdf> (in Ukrainian).

Volik, V. V. (2016) Mediatsiia ta yii mistse u protsesi navchannia inozemnoi movy // Paradyhma piznannia: Humanitarni pytannia, 7 (18), 14. (in Ukrainian).

Yashnyk, M. (2023) Riven volodinnia anhliiskoiu ta inshymy inozemnymy movamy v Ukraini: rezultaty kilkisnoho sotsiolozhichnoho doslidzhennia, provedenoho u hrudni 2022 – sichni 2023. <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1210&page=1> (in Ukrainian).

Svitlana Pechenizka, Ph.D. in Philological Sciences, Associate Professor, Leading researcher of the Department of Teaching Foreign Languages, Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

MEDIATION AS A MODERN EDUCATIONAL STRATEGY FOR FORMING FOREIGN LANGUAGE SOCIO-CULTURAL COMPETENCE OF LEARNERS IN GENERAL SECONDARY EDUCATION

The article analyzes the phenomenon of mediation as the newest educational strategy for Ukraine for forming foreign language socio-cultural competence in students of general secondary education institutions. This promising strategic educational direction requires comprehensive and thorough consideration, since the need for the development of mediative skills and deep understanding of intercultural features in different languages is currently urgent for our citizens under the conditions of wartime. Because of Russian aggression, many Ukrainian families are forced to go abroad to study, work and live, where they can face different challenges of intercultural communication and integration. The dialogue of cultures and civilizations determines the need for forming the mediative skills of students and teachers of foreign languages in Ukraine, thus forcing to create an appropriate system of tasks and assignments in modern foreign language textbooks in order to achieve this goal.

The need to inspect thoroughly previous approaches to teaching foreign languages in educational institutions is also evidenced by the data, obtained from the All-Ukrainian sociological survey of KMIS, which was made during December 2022 – January 2023 at the request of the Ministry of Digital Transformation of Ukraine. Its aim was the assessment of the level of foreign language proficiency among adult population of Ukraine. The Department of Teaching Foreign Languages of the Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine also conducted its anonymous online survey for foreign language teachers in different regions of Ukraine (in February – March 2024). Some data from both these researches are presented here to outline the prospects for possible further practical investigations.

Keywords: mediation, teacher-mediator, intercultural communication, integration, forming foreign language socio-cultural competence of students in general secondary institutions.